

Türkiye Düşük Kur, Yüksek Faiz Modelinden Vazgeçmiştir

Bizim bu duruma düşmemizin sebebi düşük kur, yüksek faiz modelidir. Yüksek faiz aslında, geçici dönemler için uygulanması gerekirken, Türkiye 2001'den 2008'e kadar dünyada en yüksek faizi ödeyen ülke oldu.

**Prof.Dr. Osman ALTUĞ
Marmara Üniversitesi
İİBF İşletme Bölüm Başkanı**

Küresel krizin Türkiye'ye yansımalarını değerlendirir misiniz?

Önce kriz nedir? Öncelikle onu tanımlayalım. Kriz, Türkiye'de ilk defa Ahmet Cevdet Paşa tarafından dile getirilmiş. Ahmet Cevdet Paşa, 1847'de devletin giderlerinin gelirlerini aşırı şekilde aşmasını kriz olarak tanımlamış.

Kriz Fransızca bir kelime. Tehlikeyi belirtiyor. Çince'de ise iki kökten oluşuyor; Tehlike ve Fırsat. Kriz yerine buhran, bunalım tabirleri de kullanılıyor.

Giderler ve gelirlerin, en basit anlatımıyla, birbirlerini karşılamaması halinde ortaya bir sorun çıkıyor. Buna biz üretim ile tüketim arasındaki dengesizlik diyoruz.

Bir ülkede üretim ile tüketim arasında denge bozulursa, tüketim üretimi aşarsa o aradaki fark sorun yaratıyor, ürettiğinizden fazla tükettiğiniz zaman aradaki açığı, yani zararı neyle karşılayacaksınız?

Türkiye işte bu konuda birtakım süreçlerden geçmiştir. Ama kavram kargaşası içerisinde. Devletin gelirleri, giderlerini karşılamıyor. En basit bir işletmede gider gelirden fazlaysa, o işletme zarardadır. Şimdi biz ayıp olmasın diye, "devlet bütçesi açık veriyor" diyoruz. Aslında zarardasın.

Peki nereye geldik? Ahmet Cevdet Paşanın tanımına geldik. Sonra dış ticaret açığı, cari açık denilen olay, ihracatla, ithalat arasındaki fark. Orada da gene aynı durumla karşı karşıyayız. İhracat gelirdir, ithalat giderdir. 180 milyar dolar ithalatımız var, 130 milyar dolar ihracatımız. Aradaki fark zarar. Ama buna da "açık" diyoruz. Sonra "sürdürülebilir açık, finanse edilebilir açık" gibi birtakım kavramların altına sığınıyoruz.

Çok ilginçtir, Türkiye, özellikle 1999 yılında Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın bir tezahürü olarak sattıkça battı, ne kadar çok ihracat yaptı

ise o kadar çok battı. Niye? Çünkü ithalatını karşılayamayan bir ihracat. Arada aşağı yukarı 50 milyar dolar bir fark var. İthalata yaklaşık 200 milyar dersiniz, ithalatı ile ihracatı toplayıp, buna da dış ticaret hacmi diyorlar, bu hacimle 300-400 milyar dolar ediyor. İyi de senin zararın 50 milyar. 400 milyar ayrı kalemler. Bunları birbirleriyle toplayıp çıkaramazsın. Birisi gelir, diğeri gider. Gelirle gideri dış ticaret hacmi diye koyamazsın, ama öyle yapıyorlar. Peki ona da razıyız. Aradaki 50 milyar dolarlık zararı ihracatla yani 130 milyar dolarlık ihracatla belki aşağı yukarı, % 40 karla kapatabilirsin. Ama, sizin karınız bu kadar değil, ihracattan elde ettiğiniz kar en iyimser hesaba göre % 7, hadi biz % 10 olarak kabul edelim. Ne yapar? 13 milyar katma değer yaratır. Aradaki fark ne oldu?

Demek ki bu Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, benim hep o tarihlerde söylediğim bir durum yarattı. Türkiye'ye bir deli gömleği giydirildi. Bu bir deli gömleğidir, gerçekten. Çünkü kurları düşük tutup, ithalatı artırıyorsunuz, ithalat artınca, ucuz fiyata Türk tüketicisine intikal ediyor, sizin yerli üreticileriniz ucuz ithal malları ile rekabet edemiyor. Rekabet edemeyince de, yerli üreticileriniz sapı sapır dökülüyor. Tarım da böyle, sanayide de böyle. Hatta hizmetler sektöründe aynı şeyleri görüyorsunuz.

Peki bunu niye yaptılar? 1999'da dünyada bir durgunluk var, gelişmiş ülkelerin fabrikaları tıkr tıkr çalışıyor, teknolojileri son derece gelişmiş, sermayeleri de güçlü, petrolden ABD bayağı bir para kazanmış. Ürettiği fazla malları ne yapacak? Satacak. Atmak mı iyi, satmak mı iyi? Hiç kuşkusuz, satmak iyi. Satmak için de Türkiye 10 numara bir pazar. Ben malı atacağıma, hurdaya çıkaracağım araçları, makineleri sana bir güzel satayım." Biz de dedik ki "iyi olur, gayet güzel olur, ama bizde para yok." Onlar da "Zıyanı yok borç olarak göndereyim, sana bunu" dediler. Mesela Berlusconi bizimkileri niye çok öper. Eski makineleri allayıp pullayıp İtalya'dan en çok alan ülke olduğumuz için.

Bu şekilde yatırım malları ithal ederek değil, ara malları, tüketim malları ithal ederek, bunun karşısında da borçlanma sistemine geçtik. Onların fabrikaları mallarını sattıkları için, tıkr tıkr çalıştı, bizimkiler de sapır sapır döküldü. Düşük kur, yüksek faiz modelini sürdürebilmeniz için elinizde döviz rezervi olması lazım. Yüksek döviz rezervlerine sahip olmak için de dolar başını kaldırdığı zaman, hemen başına küt diye vuracaksınız. Ve çok ilginç ABD'nin döviz rezervleri 70 ile 80 milyar dolar aralığındadır. Doları da ABD basıyor. Ama biz ABD'den daha büyük bir ülke olduğumuz için bizim döviz rezervlerimiz ABD'den daha yüksektir. Çünkü finans piyasaları için en harika kazanç yoludur, bu.

Türkiye'nin yaklaşık borcu 600 milyar dolar. Bu 600 milyar doların 80 milyar dolarını getirip koyuyorsunuz, diyorsunuz ki, "döviz rezervi". Bu senin paran mı? Hayır, "borç aldım." Peki borçlanırken yüzde kaç faiz

ödüyorsun? % 22, peki bu döviz rezervlerine yabancı bankalarda % kaçla tutuyorsun? % 5. % 22 ile borç al, % 5 ile para sat. Kafadan Türkiye'ye maliyetini görmüş olduk. Yılda yaklaşık 50 milyar dolar faiz ödeyen bir ülke, bankalarımızı yabancılara kaptırmışız, borsada % 70'den fazla yabancılar hakim. İthalat nedeni ile yabancılara bağlıyız, para bakımından bağlıyız. Düşünebiliyor musunuz, mal bakımından bağlıyız, adam mal dolayısı ile fiyatları istediği gibi tutarak seni bir bu yanağından öpüyor, ondan sonra borç veriyor, faizini kendi belirliyor, bir de diğer yanaktan öpüyor. Dolayısı ile öpülen doymaz misali Türkiye de doymuyor.

Sonuçta öyle bir noktaya geliyorsunuz ki, üretim ile tüketim arasındaki açık büyüyor. Bir ülkenin üretim ile tüketim arasındaki dengesizliğini nasıl kapatırsınız, matematik olarak?

Üretimi artırırsınız, tüketim fazla ise üretimi artırırsınız. Üretim ile tüketim dengeye gelir. Veya tüketimi azaltırsınız, üretim ile tüketim dengeye gelir. Türkiye tüketimi artırarak, dengeyi sağlamaya kalktı.

Ne yaptı? Dış ticaret açığı 2001'de sadece 600 milyon dolarken, dış ticarete maruz kaldığımız zarar bugün için 55 milyar dolar. Bu inanılmaz.

Neden böyle oldu? Bir ülkede devlet ya üreticiyi kredilendirir, ağırlıklı olarak, ya da tüketiciyi kredilendirir. Tüketiciyi kredilemesi üretim kesiminin son derece sağlıklı bir yapıya sahip olması halinde mümkün. Üretim kesiminin, reel kesimin parası pulu olur, teknolojisi gelişmiş olur, satacağı malları ürettiği malları koyacak yer bulamaz, o zaman onu kredilememe gerek yok. Tüketiciyi kredileyorsun ki onun elindeki stoklar nakde dönsün, ekonomideki durgunluk giderilsin.

Peki sen ne yaptın? Tüketiciyi kredileddin ve tüketicinin aldığı mal da ithal malı. Yani ithal mallarını kredileddin. Ve "enflasyon ile mücadele ediyorum" dedin. Enflasyonla mücadelenin en önemli yollarından bir tanesi vadeli satışları aşağı çekmektir. Biz tersini yaptık, ne yaptık? Kredi kartlarına vade. Ya da otomobil dışardan geliyor, kredi ile burada satıyorsun. Çünkü adam otomobil getirirken kredisini de getiriyor. Otomobili tüketiciye veriyor, krediyi bankaya veriyor. Banka da tüketiciyi kredileddirip, otomobili satan adama parasını veriyor. Bize dışardan gelen otomobil satış fiyatı ortalama 10 bin dolar, ama Türkiye'de 20 bin dolar. Devlet yaklaşık olarak % 100 vergi alıyor. 10 bin dolar arabayı getirip satana veriyorsun, 10 bin dolar da devlete veriyorsun. 20 bin dolar. Ama gelen kredi toplam 20 bin dolar. Yani Türkiye Cumhuriyeti 20 bin dolarlık bir borç yükü altına giriyor. Ve sözüm ona tüketiciden de vergi almış gibi oluyorsun. O para senin paran değil ki. Sonuçta dışarıya ödeyeceksin.

Böylece biz, son krize böyle yakalandık.

2001 krizi ile 2008 krizini mukayese etmek son derece yanlıştır. Çünkü o zaman ki borçlu sayısı ile bugünkü borçlu sayısı ve borçlunun kimliği çok farklı.

Daha evvel devlete sanayici, iş adamı, KOBİ'ler borçluydu , adresleri belliydi, çalışan, üreten bir şekilde üretime katkıda bulunmayı isteyen ve bunun içinde bankalardan kredi alan bir kesim.

Bugünkü borçlu kesim, bankalardan tüketici kredisi almış olan halk. Otomobil kredisi, konut kredisi, öğretmen kredisi, öğrenci kredisi almış halk. Kriz doğrudan halka yansıdı. Önceden dolaylı olarak halka yansiyordu, şimdi direkt olarak halka yansıdı. En büyük tehlike budur.

Türkiye'de 7 yılda bir kriz oluyor. 1994 krizi, 2001 krizi ve 2008 krizi.

Peki dışarıda ne oldu? Gene aynı şekilde. Sistem bütün borçlanma yollarını açarak, insanları daha çok tüketime yönlendirdi. Türkiye'de de aynı şekilde. "Bugün ye, bugün tüket, gelecekte öde."

Batı da aynı şekilde tüketim toplumu. Bir de orda devreye tüketicinin parasını daha fazla nemalandırarak daha fazla kazanç sağlamak adına üç kağıt ekonomisi girdi ve farklı bir boyut kazandı. Ekonominin iki yanı var. Bir üretim yanı, bir de parasal yanı. Üretim yanı büzüldü, büzüldü. Çünkü üretimdeki paraları çektiler, kağıt ekonomisine yatırdılar. Kağıtları da yiyemezsiniz, bu kağıtlar öylesine pahallandı ki, bu pahalı kağıtları aldığınız aynı fiyattan satamaz hale geldiniz. Daha evvel küçük tasarrufçuların elinde olan bu kağıtlar, bankaların elinde kaldı. Bin kişinin elinde biner dolar olması ile, bir kişinin elinde 1 milyon olması farklı. Daha önce bin kişi üzülyordu. Şimdi 5 bankanın elinde milyar milyar var. O kağıtlar onlarda patladı. Dolayısı ile bankalar vecibelerini yerine getiremez duruma geldiler.

2001 krizinde Türkiye, bankalara el koydu. Banka sahiplerini hapsilere gönderdi. ABD 2008 krizinde aksini yaptı, doğru olan da budur. Çünkü devlet tasfiye memuru olmamalıdır. Tasfiye özel sektörün kendi iç dinamikleri içinde yapması gereken bir olaydır.

Devlet yönlendirici olur. Ama devlet tasfiye memurluğuna soyunursa, her tasfiye memuru için çok şey söylenir. Pahalıya satacağı malı ucuza satıyor denir. Şimdi de söyleniyor. Türkiye'nin el konulan bu bankaları, denetim kurumu tarafından, "ucuz ucuz yabancılara satıldı" deniyor. Bunu daha bağımsız kuruluşlara yaptırabilirlerdi.

Bu IMF reçetesi. Türkiye'deki ismen ve yazı ile şu bankalara el koydendi. Ondan sonra da bunlar da yabancılara yok pahasına satıldı. Bu bir

senaryonun ürünüydü. Aynı IMF, ABD’de sakın ha bankalara el koymak olur mu? Devlet bankaları fonlasın, borç versin. Başkanlık seçimleri de tam üstüne ilaç gibi geldi. Demokratlar dedi ki, “sadece bankaları kurtarıyorsunuz, biraz da halkı kurtarın” dedi. Paketi o şekilde büyüttüler. Daha paketin tam manası ile uygulanmasına geçilmiş değil. Boyutları da tam belli değil.

Ama ABD devleti bankaları fonladı. Bankalara “bunu size başış olarak vermiyorum, dünyada ne kadar dolarınız varsa toplayıp, getirin” dedi. Ve ABD şirketleri dünya borsalarındaki kağıtlarını dolara tahvil edip, oradaki borçlarını ödemek durumunda kaldılar.

Türkiye’deki dolar talebinin artması ABD’nin şirketlerinin Türkiye’deki borsadaki ve başka yerlerdeki paralarını alıp götürmelerinden kaynaklanıyor. Gelirken düşük kur, yüksek faiz olarak gelirken bayram ediliyordu, giderken de ağıt yakılıyor.

Halbuki bu sistem gelirken de götürür, giderken de götürür. Biz dedik ki bu iş o yüzden deli gömleğidir. Bu pozisyona geleceğiz, düşük kur, yüksek faiz politikası istisnai bir politikadır. Süreklilik kazandırdığınız zaman bu sonuçlar ortaya çıkar. Çünkü faiz sanayici için, işadama için bir maliyet unsurudur. Faizler ne kadar çok artarsa kredi ihtiyacı o kadar artar, kredi ihtiyacı arttıkça da faizin yükü, faiz masrafları artar. Bunlar da masraf olarak sanayicinin üzerine biner. Aynen tüketicinin üstüne bindiği gibi. Şimdi tüketici farkına vardı.

Bizim bu duruma düşmemizin sebebi düşük kur, yüksek faiz modelidir. Yüksek faiz aslında, geçici dönemler için uygulanması gerekirken, Türkiye 2001’den 2008’e kadar dünyada en yüksek faizi ödeyen ülke oldu. Dünyada faiz % 3- % 5 arasında, Türkiye’de faiz % 22. Borsada yabancılara % 42 veriyorsun. Onlar da çağırıyorlar Türk büyüklerini Newyork’ta Wallstreet’te borsada gong çalışıyorlar. Çünkü dünyada en çok faiz veren devlet onlar açısından biziz. Türk büyüklerini onore ediyorlar. Gel çan çal diyorlar. Ben de o zaman dedim ki “Bu çanlar Kimin İçin Çalışıyor.” İşte o zaman bu çanlar Türk büyükleri için çalışıyor. Çaldılar ya, arıza da o gün başladı. Sayın Cumhurbaşkanı, sayın Başbakan gitti. Sayın Cumhurbaşkanı çanı çaldıktan sonra sapır sapır döküldük. Ya kardeşim sana ne, ne gidiyorsun böyle işlere. Ama bu mecburi tabii.

Böyle Türkiye büyür gibi oldu. Borçlarımız büyüdü, işsizlik büyüdü, karşılıksız çekler büyüdü, protestolu senetler büyüdü, ödenmeyen tüketici kredileri büyüdü. Devletin alacakları büyüdü, devlet borçları büyüdü. Demek ki kim büyümüş, hep olumsuzluklar büyümüş.

Peki olumlu büyümeler nelerdir? Türkiye yılda ortalama % 7 büyümüş. Bu neye benziyor,? Türk insanı sadece binayı görür. Şu bina 4 katlı bina, ertesi sene 5 katlı olmuş, demek ki 1 kat büyümüşüz. Peki bu 1

kat büyümüş de, bu binanın sahibinin borcu ne. Borç da 2 kat büyümüş. Bina 4 kattan 5 kata olmuş, bina % 20 büyümüş, ama borç % 200 büyümüş. Bu da bir büyüme.

Ama öbür taraftan da görmek zorundayız. Aktif gördüğümüz gibi pasifi de görmek durumundayız. İşte biz pasifi gördüğümüz zaman "felaket tellalı" diyorlar. Bu felaket tellalından kasıt benim. Çünkü açık açık söylüyoruz.

Türkiye bu sürece 7 Eylül 1946'da girdi. 7 Eylül 1946'ya kadar Türkiye'nin ihracatı ithalatından hep daha fazlaydı. Bunların hiçbirisi tesadüf değil. Mustafa Kemal'in ölümünden sonra Türkiye'de yanlış politikalarla, açık bütçe politikalarıyla, üretim ve tüketim arasındaki dengesizlik nedeniyle, "bugün ye gelecek nesiller ödesin" anlayışının bir sonucu olarak, bugünlere geldi. Enflasyon Atatürk öldükten sonra ufak ufak başladı. 7 Eylül 1946'dan sonra denk bütçe meselesi gözardı edildi. Açık bütçeye başlandı. Yani devlet gelecek nesillerin cebinden, o günkü nesillere kıyak yaptı.

Halbuki ekonominin kuralları var. Ekonominin kurallarına göre hareket etmek zorundayız. Bir yandan nüfusunuz büyüyor. Bu artan nüfusa iş bulmanız lazım. Öbür taraftan borçlarınız büyüyor, bu borçları ödeyebilmek için daha çok üretmek, daha az tüketmek, tasarruf etmek, tasarrufları yatırımlara yönlendirmek ve bir kısmı ile de borç ödemek durumundasınız. Bizde tamamen tersine. Ve en büyük devlet adamı Türkiye Cumhuriyetini en çok borçlandıran Devlet adamı haline gelmiş. Halbuki bu borçlanma kötü bir şey değil, borcu yatırım malları için alırsanız, fabrika için, sanayici için alırsanız o zaman tamam. Türkiye'de otoyollar yapılıyor, otoyollarda kamyonlar, tırlar çalışmıyorsa, otomobiller geçiyorsa, o tüketim toplumdur. Türkiye otomobili ithal ediyor. Benzini ithal ediyor. Otoyolları yapmak için de borçlanıyor. Bu yollarda kamyonları, tırları görürsek güzel. Bunlar ya hammadde, ya mamul taşırırlar. Bu durum ekonomideki hareketliliği gösterir. Siz bu otoyolları neden yaptınız? Tatile çıksınlar diye mi?

Türkiye böyle bir tüketimi hak edemez. Vergi mükellefi sayısı 3.5 milyon, otomobil sayısı 30 milyon. Demek ki doğruları bulmak zorundayız. Bunlar çözümsüz değil.

Krize karşı ne gibi önlemler alınmalı, çözümler üretilmelidir?

Bunların iki şekilde çözümü mümkün. Biri uzun süreli tedbirler, ikincisi kısa süreli tedbirler. Kısa süreli tedbirlerden başlarsak; Kaynak bulacağız. Kaynağı nereden bulacağız. Dışardan daha yüksek faizle borç alacağız. Güven unsuru da önemli, adamlar bu yüksek faizden gittiğine göre geri gelir mi?, Sermaye karın esiridir. Sermaye % 22 faiz vermene rağmen borsadan % 42 vermene rağmen gidiyorsa niye tekrar gelsin?

Ama asıl olan Kaynak bulmak. Geçici bir çözüm ama. Bu geçici kaynakları nasıl bulacağız?

Birincisi Türkiye geçmişte yüksek kur, düşük reel faiz uygulaması yapmıştır. Özal'dan 1999'a kadar, hatta 2000'e kadar yüksek kur, düşük reel faiz. Reel faiz ne; enflasyonla, cari faiz arasındaki fark. Refahiyol döneminde de bu yöntem uygulandı. O zaman ben başbakanlık başdanışmanıydım. Havuz sistemini çalıştırdık. Ve bayağı bir mesafe katedildi. Ama temel felsefe neydi? Yüksek kur, düşük reel faiz.

Enflasyon bizim gibi ülkelerde bir sermayedir. Bizim ülkemizde sermaye kıtlığı var. O zaman enflasyon ile bir sermaye yaratırsınız. Ve bu yarattığınız sermaye ekonomiye bir canlılık getirir. Bu enflasyon sermayesini de daha evvel kime kullanıyorduk biz, sanayiciye, tacire, KOBİ'lere, işadamlarına, turizm sektörüne kullanıyorduk. Yani onlar bu sermayeyi üretimde kullanıyorlardı. Dolayısı ile memlekette bir canlılık vardı. Şimdi bu akıllı evveller enflasyon sermayesini tüketiciye kullandırttılar. Tüketicinin ithal mallar edinmesinde kullandırdılar. Sıkıntı burada. O zaman biz tekrar bu enflasyon sermayesinden istifade edebiliriz.

Bu açık bütçe politikasıdır. Doğru, bir açık bütçe politikasıdır. Ama bir memlekette yangın varsa, geçici olarak belli bir plan belli bir disiplin içerisinde bu enflasyonist önlemlerle sorunu aşabiliriz. Durgunluk varsa sıkıntı varsa. Halk huzursuz ise o zaman ne olacak bu çeşitli Merkez bankası kaynakları veya başka kaynaklara müracaat edeceksiniz? Ve bu kaynaklarla da sanayiciyi, üreticiyi kredilendirip, kredi borçlarından, faizlerinden, vergilerden rahatlatıp istihdam yaratmasını sağlayacaksınız. Temel önceliğimiz ne olacak? İşsizlik. Çünkü işsiz insan, fünüyesi çekilmiş bir bombaya benzer.

Türkiye şekilde disiplinli bir enflasyon ortamına girmek durumundadır, yoksa dışardan Londra'da iki tane banka libor artı % 10 faizle Araplardan 5 yıl vadeli tahvil çıkartıp para satılmaya çalışılır. Dünyada böylesine pahalı bir ortam var. Çünkü dolar talebi arttı, adamlar dolarını istiyorlar. Daha önceden önlem almalıydın, tüketici yerine sanayiciye kredi verilmeliydi.

Bunlar neden daha önce öngörülemedi? Türkiye'de bir dönem vardı ya, bir otomobil, bir ev kimin cebinden veriyorsun. Öngörüsü olmaz olur mu? Bunlar tamamen siyaseten yapılan işler. Bunlar tesadüf değil.

Şimdi lastik patladı, şunu mu yapalım, bunu mu yapalım? Bunların hepsi geçici çözüm. Bu önlem paketi de hepsi enflasyonist yapıya geliyor. Deniyor ki, tüketici kredilerinin faizinin yarısını ben ödeyeyim, üretici kredilerinin yarısını niye ödemiyorsun? Üretici yoksa zaten tüketici olmaz. Bir yanlış daha yapamazsınız.

Vadeli çekler meselemiz vardı, eskiden, insanlar vadeli çekle alış-veriş yapıyordu. Bir canlılık oluyordu, bir sermaye yaratıyordu. Şimdi vadeli çeklere devlet müdahil. Vadeli çeklere hapis cezası vardı, dedi ki ben bunları affediyorum. Sen devlet olarak borçluyu affediyorsan, alacaklıyı da cezalandırıyorsun. O zaman alacaklının borcunu sen öde. Böyle şey olur mu?

Sonuç olarak, enflasyonist bir politika uygulamasına geçmek durumundayız. Bunu daha asgariye indirebilmek için ne yapabiliriz? Vergilerden vazgeçmekte enflasyonist bir politikadır. Hani diyorlar ya vergi almayalım. O da enflasyonist politikadır. Çünkü alacağınızdan vazgeçiyorsunuz. O zaman bütçenizi nasıl denkleyeceksiniz, nasıl gelir sağlayacaksınız? Yine emisyonla sağlayacaksınız. Sen, vergi almaktan vazgeçiyorsan vergileri erteliyorsan, kamunun ihtiyacı devam ettiğine göre bunları neyle karşılayacaksın. Merkez Bankası kaynaklarına başvuracaksın. "Sigorta borçlarını, SSK, vergi borçlarını devlet ödesin, vergileri biraz daha ötelesin" deniyor. Bunları kimin cebinden yapıyorsun?

Demek ki, Türkiye artık düşük kur, yüksek faiz modelinden vazgeçmiştir. Ama 7 yıllık çok ağır bir fatura ödemiştir. Bu 7 yıllık faturanın yüz milyarlarca dolarla ifade edilebileceğini söylüyorum. Daha da ağır olacak, bunun yansımaları da var. O açıdan her şeyde bir hayır var. Biraz önce de dedim ya, "kriz hem tehlike, hem de fırsat olur." Fırsat oldu, ne oldu? Bu fırsat yüksek kur, düşük faiz olayına dönüştü.

Krizi fırsata dönüştürmeden kasıtlı bu gelişmeler mi ifade edilmek isteniyor?

Fırsata dönüştürmeden kasıt, şöyle söyleyeyim, kalp krizi geçirdiniz ve öleceksiniz, by pas yaptırdınız, ne oldunuz, yeniden yaşama şansı elde ettiniz. Onun gibi bir şey. Bu aslında usul meselesi. Başbakan "Türkiye krizi teğet geçti" dedi. Paniklemedi. Şimdi millet, hani kriz yoktu diyor. yangına körükle mi gitsin. Yaptığı doğru. Yiğidi öldür, hakkını yeme. O gün deseydi, yandık, bittik, batıyoruz. Ecevit onu 2001'de yaptı. Anayasa kitapları atıldı. Ne oldu memleketin halleri.

Ama Hamdolsun demesine gerek yoktu, paniklemeye de gerek yoktu. Daha düzgün söyleyebilirdi. "Merak etmeyin, bu bizim için yeni bir olay değil, her 7 senede bir krizler oluyor, dolayısı ile bunu aşabiliriz" diyebilirdi. Kendi üslubuna uygun olarak "teğet geçti" dedi. Ama vermek istediği mesaj paniklemeyindir

Ama insanlar bir önlem alınması gerektiğini düşünüyorlardı...

Bunlar zor kararlar, kolay kararlar değildir. Olimpiyatlar da üç tane halka vardır. Asıl 3 halka üzerine kuruludur. Citius, Altius, Fortius. Yani daha hızlı, daha yüksek, daha kuvvetli. Bazı şeyleri anında

yapabilmeniz lazım. O da devlet deneyimini gerektiriyor. Mesela şu mevduat güvencesini 15 Eylül, hatta daha öncesinden vermesi lazımdı.

Şimdi biz yurtdışındaki Türk vatandaşlarının tasarruflarını Türkiye'ye çekmeye çalışıyoruz. Adına da varlık barışı dedik. Bir kere o kanun adı güzel değil. Varlık barışı; biz varlıkla küsüz de şimdi barışıyor muyuz? Yurtdışında olan Türk vatandaşlarının ya da Türk asıllı vatandaşların birtakım paraları var. Kimilerine göre bu paralar yasal yünden kazanılmış, kimilerine göre de yasa dışı kazanılmış. Bu paraları Türkiye'ye getirelim ve üstüne de % 2 para verelim diyorsun. İyi güzel böylece bir kaynak sağlayın, ama % 100 mevduat güvencesi yoksa adam niye gelsin, Almanya'da % 100 mevduat güvencesi var. Başka ülkelerde de var, birçok ülkede bu bir para meselesi, para ticareti. Adam niye buraya getirsin.

Bir kere hala mevduat güvencesi verilmiş değil. Başbakan da bu mevduat güvencesinin verilmemesinin nedenini, böyle bir güvence karşısında bankaların faiz yarışına çıkmasına bağladı.

Böyle bir tehlike var mı, yok mu? Böyle bir tehlike yoktu. Niye? Adam zaten yüksek faizdeki parasını alıp, kaçıyor. Sen burada dünyanın en yüksek faizini veriyorsun, yabancı sermaye kaçıyor.

Dünyadaki en korkak şey sermayedir. Korktuğu için de kaçmıyor, dışarıda ABD'deki borcunu ödeyecek. Buradaki menkul kıymetlerini paraya çevirip, gidecek. Belki böyle bir sıkıntı yoktu. Ama citius, altius, fortius ilkesine göre tak diye halletmesi lazımdı.

Bir de Türkiye'deki yerleşik olanları, yastık altı dediğimiz dövizlerin sisteme sokulması söz konusu. Onlardan da % 5 istiyorsun, % 5 ver, ben bunlara gözümü kapayayım, nereden buldun diye sormayayım. Türkiye'de nereden buldun kanunu yok. Bir de adam üstüne % 5 versin, ikinci olarak da hakikaten arızalı paralar var. Kara para gibi, onları aklayacaksın. Adam zaten büyük para sahibi ise bunu da aklamak gibi bir çabası varsa, ne yapacak Türkiye'de transfer zor bir şey değil. Dışarıya parayı aktaracak kağıt üzerinde, aracılara da komisyonunu verecek ve getirecek.

Bir şey yaparken iyi düşünmek lazım. Para geldi, bankaya yattı. Sen ne faiz vereceksin? Adam bedavaya mı, vadesiz mevduata mı para getirecek? Adamın getirdiği para ile yatırım yapması lazım. Zaten mevcut yatırımların durumu ortada. Fabrika yapamaz, ne yapacak? Borsaya mı girsin? Böyle oynak bir borsaya. Bir takım şeylerin öngörülemediği bir ülkede, bu parayı adam niye getirsin? Bir cazibe kazandırmanız lazım.

Biz 54. hükümet döneminde bedelsiz ithalat getirdik. Dedik ki, dünyada yerleşik işçilerimiz 12.500 mark yatırınsınlar, bir yıl beklesinler, 1 yıl sonra biz onlara araba, makine getirme hakkı veririz. Ne yaptık bir

promosyon verdik. Peki siz ne veriyorsunuz? Üste para istiyorsunuz. İşi cazip hale getirmek lazım.

Onun için o paradan ben pek fazla ümitli değilim. Yapılan şey doğru, yaptıklarına yanlış demiyorum. İçeri 1 dolar da girse yararlı olur. Ama ben diyorum ki, madem ki böyle bir kaynak var ve bu kaynağı çekmek istiyorsunuz, o zaman sizin üste para vermeniz gerekir. İsteyen sensin, isteyen öder.

Bu kriz ne kadar sürer? Bu duruma ne kadar süre katlanacağız?

Bu kriz daha başlamadı. Başlaması halinde bir kere mevcut çalışanlar büyük ölçüde işlerini kaybedecekler. Bazı sektörlerde devam edebilirler ama büyük ölçüde bir kayıp söz konusu. İnsanlar bir anlamda diyet ekonomisine geçecekler.

Eski tüketim alışkanlıklarından vazgeçmek zorunda kalacaklar. Çünkü gelirleri yok, işsiz kaldıkları zaman borçlarını ödeyemeyecekler. Bu da ekonomiye yeni bir sıkıntı getirecek. Önemli olan bu enflasyonist politikalarla istihdamı özendirme.

Diyeceksin ki, kardeşim sen 100 kişi mi çalıştırıyorsun 10 kişi daha işe al, bunların sigortası, vergisi benden. Vergiyi, sigortayı kardeşim hepsini de değiştiriyorum. Dünyanın hiçbir yerinde % 35 sosyal sigorta primi yok, bir de üstüne % 20-25 stopaj, etti % 60, sanayici, işadami, malı satıyor vadeli, ama işçinin parasını peşin ödüyor, devletin sözüm ona işçi adına işverenden aldıklarını da işveren nakit ödüyor. O da malını vadeli satıp buluyor parayı, vadeli sattığı için elinde nakit yok. Ya da bankaya ya da başka yere gidip borçlanıyor. Dolayısı ile bire bire geliyor, yani devlet diyor ki sanayiciye, kardeşim bir kişi çalıştırırsan diyor bir lira o kişiye ver, bir lirada bana. Deli Dumrul vergisi. Demek ki, bu deli dumrul vergilerinden vazgeçeceğiz.

Ve yeniden yapılanma projesini uygulamaya sokmamız lazım. Şimdi o projeden bahsedelim. Fiyatların dondurulması, ücretlerin dondurulması, kiralari dondurulması gibi tedbirlere başvurmamak lazım. Bu kışla ekonomisidir. Ekonominin ruhuna aykırıdır. Dondurmayın ama mesela kamu mallarındaki fiyatlandırmayı yeniden gözden geçirin.

Deyin ki, Türkiye’de 1 litre benzin 3 lira, bunun 1 lirası hakiki benzin parası, 2 lirası dolaylı vergi. Halktan çaktırmadan alınan vergi. Aynı şekilde sanayici için de petrol önemli, doğalgaz önemli. Bunun hepsinin içinde bire iki vergi var. O zaman sanayicinin maliyetlerini aşağıya çekin. Tüketicinin de geçim durumunu düşünüp, bu tip kamu mallarındaki fiyat ayarlamalarını tüketici ve sanayici lehine gerçekleştirin.

Sanayici ne kadar çok elektrik tüketirse bak saatine, de ki kardeşim geçen sene 100 bin kilowatt/saat ortalama elektrik kullanmışsın, bu sene ekonomik bakımından 80 bin kilowatt/saat elektrik kullanırsan sanayide sana normal elektrik tarifesiinden % 20 indirim yapacağız. 100 binin üzerinde harcarsan % 30 indirim yapacağız. Böylece sanayiciye rekabet gücü vermiş olursun, uluslar arası rekabet gücü kazandırırısın. Girdiler bakımından yeni düzenlemeler yapmak lazım. İşte bunlar fırsat olarak değerlendirilebilir.

İktisadi sistem bir sosyal organizasyondur. Bu organizasyonun görevi de insanlara helalinden iş bulmaktır. Helalinden iş bulan sistem yaşar, bulamayan sistem yıkılmaya mahkumdur. Ve her iktisadi sistemin temel görevi insanı mutlu etmekten geçer. Bir toplum, mutsuz insanlardan oluşuyorsa birçok sorunları da birlikte yaşar. Peki Türkiye’de Türk insanı mutlu mu? Bunu illaki ABD’deki krize mi fatura edeceğiz? Hayır.

10-15 Eylülde Türk insanı mutsuzdu. ABD’de bu kriz çıkmadan önce de mutsuzdu, şimdi bir yere fatura etmemiz lazım. “Ah şu ABD’deki kriz olmasaydı, milletimiz 10 numara yaşardı” diyebilir misin, diyemezsin. 13 milyon insan işsiz, 18 milyon genç bekar.

Vazgeçtik öbür ekonomik göstergelerden. Sanal rakamlara sığınmanın sonucu bu. Enflasyon rakamı sanal bir rakam. Kayıt dışı bir ekonomide enflasyon hesabı olmaz. Siz borcunuzu, alacağınızı, gelirinizi bilmiyorsunuz, giderinizi, envanterinizi bilmiyorsunuz. Böyle bir ülkede enflasyon hesabı sanaldır. Anketlere dayalı enflasyon ; 738 kalem malı alt alta fiyatlarını topluyorsunuz, diyorsun ki, Ekimde bu kadar Kasımda bu kadar, yüzde şu kadar artmış. Peki bir malın bedeli neye eşit? Fiyat çarpı miktar. Miktar yoksa, zaten o denklikte hiç bir yere varamazsınız. Bunun içersinde mesela kadınların kaş aldırma ücretleri de var. Türkiye’de kaç milyon hanımefendi kuaföre gidip kaşlarını aldirtıyor, biliyor musunuz?

İşsiz insan der ki, benim enflasyonum kaç. Kafadan % 100. Demek ki bu 3 kağıt ekonomisinin yalancı şahitleri var. Hani döviz, faiz, borsa 3 kağıt ekonomisi diyorum ya. Birincisi; Enflasyon. Yalancı şahit. İkincisi; fert başına düşen milli gelir. 2007’nin Mart ayının başında Türkiye’de fert başına düşen milli gelir 5 bin dolar. Martın ortasında 7500 dolar, Mart sonunda 10 bin dolar. Bir ayda bir ülkede milli gelirin yüzde yüz artması herhalde rekorlar kitabına girecek bir artış. Mümkün değil.

Bir ayda bir ülkede milli gelir % 100 artmaz. Bir ülkede kayıt dışı ekonomi varsa, o ülkede milli gelir hesabı yapamazsınız. Yaparsan da böyle sanal bir sonuç ortaya çıkar.

Birincisi, Türkiye’de gelir dağılıyor mu ki, fert başına milli gelir olsun, gelir dağılmıyor. İkincisi devlet yaşamı ciddiye ister. Fert başına düşen milli gelir 10 bin dolar diyen bir yöneticinin karşısına halk gelir ve der ki

“arkadaş benim payıma 10 bin dolar düşüyormuş, ellerinden öper hanede 2 tane çocuk var, bir de hanım var, etti 4, demek ki benim payıma 40 bin dolar düşüyor. Sen bana 40 dolar ver, eve giderken nevaleyi doldurayım gideyim” dese, bunu ilan eden yöneticinin yüzü kızarmaz mı? Demek ki ikinci yalancı şahit fert başına düşen milli gelir.

Üçüncü yalancı şahit de büyüme oranı. Bir başka yalancı şahit de asgari ücret. Bir ülkede kamu yönetimi asgari ücret ilan ediyorsa Türk işadamına da asgari ücret ile Türk insanına iş bulabilecek ekonomik atmosferi, ekonomik iklimi sağlaması gerekiyor. Bunun için de müteşebbisin önündeki tüm engelleri kaldırmalıdır. O da daha az vergi, daha az bürokrasi, ancak olmazsa olmaz ekonomi kayıtlı olacak. Kayıt dışı ekonomi ile 3 kağıt ekonomisi ile kalkınmış hiçbir ülke yoktur. Daha evvel kayıt dışı ekonomi işadamına bir rekabet gücü veriyordu. Ama bu düşük kur yüksek faiz modeli ile kayıt dışı ekonomide Türk insanı, helalinden iş bulamıyor.

Kayıt dışı ekonomi de iflas etti. Ve bu bir yeniden yapılanmayı gerektiriyor. **Türkiye de bu yeniden yapılanma sürecine girmiş durumda.** Bu da bir fırsattır, toplumsal barışı sağlamak ve sürdürürebilmek için yeniden yapılanma projesini devreye sokmamız lazım. Bu projenin birinci ayağı vergideki adaletsizliği ortadan kaldırmak, bunun için de Türkiye gelir üzerinden vergi alacak. Gelir üzerinden vergi almak zor bir olaydır, gider üzerinden vergi almak kolay bir olaydır. Demek ki, bir kolay vergicilik var, bir de zor vergicilik var. Türkiye bugüne kadar kolay vergiciliği tercih etmiştir. Halktan çaktırmadan vergi almayı tercih etmiştir. Halktan çaktırmadan aldığı vergileri, vergisiz kesime yani faiz kesimine trafik memuru gibi aktarmayı tercih etmiştir.

Artık bunun sonu geldi. Zaten vergi de adaleti sağlayamayan bir ülkede adalet kelimesini ağzınıza almamanız gerekir. Lugatlardan, sözlüklerden çıkarmanız lazım. Ne yapacağız? Birinci olarak, Herkesi ve herkesimi vergi mükellefi yapacağız. Tabii bu durum, Türkiye’de siyasi iradenin işine gelmez. Çünkü herkesi gelir vergisi mükellefi yaparsanız gayri memnun bir seçmen kitlesi ortaya çıkar. ABD’de 288 milyon nüfusun tamamı da gelir vergisi mükellefi. Ama herhangi bir kamu görevlisi herhangi bir yanlış yaptığı zaman hemen ABD vatandaşı, senin maaşını ben veriyorum der.

Türkiye’de o yanlış yapanın maaşını vatandaş veriyor ama, vatandaşın çaktırmadan aldığı için vatandaş verdiğini bilmiyor. Demek ki vatandaş uyandırmamak lazım. İkincisi, herkesin her çeşit masrafını vergi matrahından düşeceksin. Türkiye’de işçi olun, işveren, sanayici, faizci olun, devlet sizi mali, yönden vatandaş olarak kabul etmez. Gelirinizin vergisini alır, ama masraflarınızı kabul etmez. Türk işadamı, memuru, emeklisi, işçisi yemez, içmez, yatmaz, kalkmaz, çocuğuna bakmazmış gibi bu tür masrafları kabul etmez. Bu sistemde herkesin her

çeşit masrafı belli ölçülerde gelirinden indirilecektir. Böylece gerçek gelir üzerinden vergi alınabilecektir. Şimdiki sakat bir sistem, ya alıcı gelir vergisi mükellefi değil, ya satıcı gelir vergisi mükellefi değil. Çoğu zaman ikisi de değil. O zaman alıcı fatura almıyor, KDV kadar devletin alacağını zimmetine geçiriyor. Satıcı fatura vermiyor, faturadaki kazancına isabet eden vergiyi vermiyor. Devlete karşı bir çıkar birliği içersinde. Biz bunu çıkar ayrılığına dönüştürüyoruz.

Hiç kimse alıcıya % 100 menfaat sağlayamaz. Hem malı alacak, hem para vermeyecek, mümkün değil. Ama siz devlet olarak % 100 indirim hakkı verebilirsiniz. İşte biz % 100 indirim hakkı veriyoruz. Tabii bu fatura almayı gerektiriyor. Alıcı ile satıcıyı, tüketici ile üreticiyi, işçi ile işvereni kontrol sistemidir, bu. Serbest Pazar ekonomisinin olmazsa olmaz kuralı; bir serbest bırak, iki kontrol et. İki ayaktır. Dolayısı ile kontrolü sağlıyorsunuz. Kontrolü de polisiye tedbirlerle, asarım keserim her kapiya bir maliyeci gönderirim ile değil, menfaat saiki ile sağlıyorsunuz. Yani çıkar ayrılığı ile otomatik yapıyorsunuz. Gene de fatura almayı kişinin isteğine bırakmıyorsunuz.

En büyük paramız 1 lira olacak. Büyük kupürlü paraları tedavülden kaldıracacağız. Hele bir de demirse; sayması, saklaması, taşınması zor. O zaman ister istemez elini cebine atıp, kartla ödeyeceksin. Maaşın işveren tarafından bankaya yatırılacak. Senin masrafların da kartla ödenecek, gelirin de giderin de belli olacak. İster işçi, ister memur, ister sanayici, ister faizci ol. Faizci de olabilir. Bu ekonomik bir hadisedir. Çünkü adam tüketmemiş, tasarruf etmiş, biriktirmiş, niye olmasın? Vergide ayırım yapmamamız lazım.

O zaman şu yanlış da ortadan kalkacak. Çok kazanandan çok, az kazanandan az vergi almak. Hayır. Çok kazanandan çok vergi alırsan, adam niye kazansın ki. O zaman müteşebbis eli ile özel sektör eli ile kalkınma modeline gerek yok. Bu modeli tercih ettiyseniz, Türkiye'deki işsize iş bulmayı sanayici ile müteşebbisi, işadamını görevlendirdiyseniz, onun önündeki engelleri kaldıracaksınız. Böylece çok kazanandan çok, az kazanandan az değil, az kazanandan az, çok kazanandan da az vergi alacaksınız. Böylece fonlar yatırıma gidecek, üretime gidecek. İşte bu her anlamda yeniden yapılanma. Bununla vergi de adaleti sağlamış olacağız. Zaten AB'ye girişimizin ön şartı da kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almaktır. Yoksa "AB'ne zaten girdik giriyoruz" bunların hepsi nutuk. Ama ana fikir bu. Sözleşmeler de var.

Bu gelişmeleri Kapitalist sistemin çöküşü olarak değerlendirebilir miyiz?

Hayır. Ekonominin iki yanı var, bir tarafı üretim, bir tarafı para. Bütün olay parasal durumla, üretim durumunu denkleme. Zaman zaman böyle parasal krizlerle karşılaşsınız. Bunlar üretimi etkiler. Dolayısı ile

parasal kriz üretim krizine dönüşebilir. Bazen üretim çok fazla olur, parasal durum az olur. Bu sefer durgunluk olur, arz fazla talep düşük olur. Bunları, arz-talep kanununa göre ekonomi kanunları kendisi çözer. Bu arada da bu tip dengesizlikler de devlet müdahaleci olarak devreye girebilir.

Zaten Adam Smith'in "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" modelinde Keynes bir revize yaptı. Dedi ki, devlet ekonominin durgunluk zamanlarında ekonomide yönlendirici olabilir. Bu yönlendirmesini de arz veya talep sağlayarak yapabilir.

Kapitalizm ile komünizm arasındaki fark ne? Birisinde bütün üretim araçları devletin. Mülkiyet devlete ait. Ama bir kural var. Herkesin olan bir şey hiç kimsenindir.

Yönetim parti hegemonyası bir parti diktatörlüğü. Devlet üretimi planlıyor, üretimin yerini planlıyor, sonra istihdamı planlıyor, insanların yetişmesini planlıyor, insanların alacağı hedefi planlıyor ve bu şekilde bir dağıtım yapıyor. Üretelim ve paylaşalım diyor. Üretimi yönlendiren devlet, paylaştırmayı yapan gene devlet.

Bu sistemde, mülkiyet devletin, üretim araçları da devletin, üretimi yönlendiren devlet, paylaştıran da devlet.

Kapitalist sistemde de biraz önce söylediğim gibi çıkar ayrılığı söz konusu. Her şey herkesin değil. Üretim araçlarının mülkiyeti devletin değil, bireylerindir. Bireyler dolayısı ile serbestçe yatırım yaparlar, üretirler ve ürettiklerinden ben devlet olarak para alırım.

Kapitalizmin özü, gelir üzerinden vergi almaktır. Siz çalışacaksınız üreteceksiniz işveren olarak bir katma değer sağlayacaksınız ve bundan da devlete payını vereceksiniz. Çünkü devlet yoksa, sizin serbestçe çalışma imkanınız olmaz.

Herkesin mi olmalı, yoksa sizin mi olmalı? Dolayısı ile sizi artık parti yönetmiyor. Kim yönetiyor, siz yönetiyorsunuz. Sizin yönlendiriciniz kim, menfaatiniz. Menfaat saikine dayalı bir üretim modeli, onun dışında herkes üretsin deniyor. Herkes üretirse zaten toplumsal üretim olur.

Demek ki bu bir tercih meselesi. Bunu aslında Marks'a mal ederler ama, Şeyh Bedrettin bundan 600 sene önce Türkiye'de böyle bir model içersine girmiştir. O der ki yarin dudağı hariç her şeyde ortağız." "Adam gibi üretelim, adam gibi paylaşalım."

İşte kapitalizmde adam gibi üretmeye adam gibi paylaşmaya dayalı hale getirebilir. Devlet bu konuda yönlendirici olabilir. Zaten Anayasamız da devletin temel niteliklerini demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti

şeklinde, tanımlamış. O zaman Anayasamızın saydığı bu temel niteliklere toplumumuzu kavuşturmamız lazım.

Türkiye demokratik bir ülke mi? Değil Demokrasinin finansmanını halk yapmıyor, parası olan yapıyor. O zaman da işler karışıyor. Ve ben ona parakrasi diyorum. Çünkü birçok partide listelerde en birinci sıraları ne belirliyor, para belirliyor. Bir yatırım gibi, şu kadar yatır, şu kadar götür. Götürene maşallah, götüremeyene inşallah. Demek ki cumhuriyetin temel ilkelerinden birincisinden sınıfta kaldık. İkincisi; Laiklik ilkesi. Laiklik ilkesinde bayağı bir mesafe aldık. Bunda dinamik güçlerimizin bir titizliği var. Büyük bir hassasiyet var, her şeye rağmen bir hassasiyet var. Ama orda da sınıfı geçtik mi, geçmedik mi? Daha belli değil.

Üçüncü olarak, Sosyal devlet ilkesi var. Türkiye sosyal devlet mi? Hayır. Bir tarafta sos yiyenler, diğer tarafta yal bulamayanlar var. Sosyal. O işte de sınıfta kaldık. Hukuk devleti mi? 13 milyon insan işsiz, 18 milyon gencin bekar olduğu bir ülkede hukuktan bahsedemezsiniz. Vergide adaleti sağlayamayan bir ülkede adaletten ve hukuktan söz edemezsiniz. Ama anayasamız edilgen bir anayasa. Bunlara bir ceza getirmemiş. Bunları yerine getirmezseniz ceza veririm dememiş. Ama bir sanayiciyi, bankacıyı borcunu ödemezsen, hapse atabiliyor. Çeki karşılıksız çıkan insana, anayasanın verdiği görevleri yerine getirmeyenlere karşı bir yaptırım yok. Edilgen bir anayasa, çünkü. Demek ki, bu sistem meselesi.

Anayasamızdaki tercih, doğru bir tercihtir. Çizilen yol doğru bir yoldur. Türkiye'nin, özel sektöre göre kalkınma tercihi doğru bir tercihtir. Ama serbest pazar ekonomisini hakkıyla uygulamak zorundayız. O da birinci ayak serbest bırak, çünkü Türk müteşebbisi Türk insanına helalinden iş bulsun, ikincisi ayak kontrol ayağıdır. Menfaat saikini kontrol sistemine geçtiniz mi, bu işi de çözmüş olursunuz.

Türkiye bunların altından rahatlıkla kalkar. Buna uygun bir siyasi irade olsun. Apartman yönetim kurulu toplantısına bile gitmeyen bir halk. Önce halkı buna alıştırmak lazım. Hakkını aramayı öğretmek lazım. Bir de bu sadaka ekonomisiyle halkı daha da apolitize ediyorsunuz. Nasılsa ben yoksul kaldıkça bu paralar sadakalar geliyor, fıstık gibi.

Ben diyorum ki sadaka vermek yerine çiftçiye gübre verin, üretime katkı sağlayın. İş olmayana iş sağlayın. Bu sadakaları birleştiren çok büyük bir fon olur. Milyonlarca insana iş bulabilirsiniz. Verdiğiniz sadaka da sizin kendi cebinizden verdiğiniz sadaka değil. Devlete biz vergilerimizi ödüyoruz. Bir de çaktırmadan aldığı vergiler var. Bunları da sadaka niyetine belediyeler marifetiyle, başbakanlık marifetiyle dağıtıyorsunuz.

Vergi verenlerin parasının dağıtımını kim yapıyor, devlet yapıyor, devleti yönetenler yapıyor. O zaman doğru tercihlerde bulunmaları lazım, Türkiye’de kanunları değiştirmek lazım.

Son olarak şunu söyleyeyim. Artık çağımızda işverenin en büyük güvencesi işçisidir. Bir işyerini güvence altında tutan işçilerdir. Paran kadar değil, tapun kadar değil, borsadaki kağıdın kadar değil, çalıştırdığın adam kadar Müslümansın. Müslümanlığın şartlarından bir tanesi bu, ikincisi ehliyet ve liyakattir. İş ehline ver deniyor. Türkiye’de ehil adam kalmıyor, benim tarikatçım, benim cemaatim,diyorsunuz, benim vakıfçım diyorsunuz. Ehliyet ve liyakat ilkesini reddeden bir yönetici Nisa suresine aykırı davranmış olur. Üçüncü ilke; kayıt ilkesi. Allah Amentü duasında İslam’ın temel felsefesini belirlemiştir. Diyor ki, “Allah’ın birliğine ve her şeye kadir olduğuna inanıyorum, meleklerine, kitaplarına, resullerine inanıyorum.” Allah her birimize 2 tane melek vermiş. Bunlara da katibim melekleri demiş. Bunlardan birisi günahımızı, diğeri sevabımızı kaydediyor. Birisi gelirimizi, birisi giderimizi kaydediyor, birisi borcumuzu, birisi alacağımızı kaydediyor. O zaman İslam dini kayıtlı bir dindir ve İslam ekonomisi de kayıtlı bir ekonomidir.

Demek ki hem Müslüman’ım, hem kayıt dışıyım demek mümkün değil. Ve İslam’ın bu iki temel ilkesi ehliyet ve liyakat ilkesini ve kayıt ilkesini en iyi ABD uyguluyor, AB ülkeleri uyguluyor. Bu adamlar bir de kelime-i şahadet getirirse, din de elden gidecek.

O zaman İslam’a sahiplenmek nasıl olurmuş? Başörtüsü, çarşaf ile değil, İslam’ın temel ilkelerine; ehliyet ve liyakat ilkesi ve kayıt ilkesi ile. İslam’ın hiçbir duasında çarşaf giy demiyor. Senin ekonomine bakıyorsun; bütçen açık, dış ticaret, cari denge açık, hazinenin pozisyonları, merkez bankasının pozisyonları özel sektörün pozisyonları açık.Türkiye ekonomisi striptiz yapıyor. Sen şimdi bu açıkları başörtüsü ile mi kapayacaksın veya kara çarşafı mı kapatacaksın? Bunlar iktisadi hadiseler, bunları da iktisadi temel ilkelerle hareket ederek kapatırsın.

Ara Başlıklar:

Devletin gelirleri, giderlerini karşılamıyor. En basit bir işletmede gider gelirden fazlaysa, o işletme zarardadır. İhracat gelirdir, ithalat giderdir. 180 milyar dolar ithalatımız var, 130 milyar dolar ihracatımız. Aradaki fark zarar. Şimdi biz ayıp olmasın diye, "devlet bütçesi açık veriyor" diyoruz. Aslında zarardasın. Sonra "sürdürülebilir açık, finanse edilebilir açık" gibi birtakım kavramların altına sığınıyoruz.

Çok ilginçtir, Türkiye, özellikle 1999 yılında Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın bir tezahürü olarak sattıkça battı, ne kadar çok ihracat yaptı ise o kadar çok battı. Niye? Çünkü ithalatını karşılayamayan bir ihracat. Arada aşağı yukarı 50 milyar dolar bir fark var.

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, ile Türkiye'ye bir deli gömleği giydirildi. Bu bir deli gömleğidir, gerçekten. Çünkü kurları düşük tutup, ithalatı artırıyorsunuz, ithalat artınca, ucuz fiyata Türk tüketicisine intikal ediyor, sizin yerli üreticileriniz ucuz ithal malları ile rekabet edemiyor. Rekabet edemeyince de, yerli üreticileriniz sapı sapır dökülüyor. Tarım da böyle, sanayide de böyle. Hatta hizmetler sektöründe aynı şeyleri görüyorsunuz.

2001 krizi ile 2008 krizini mukayese etmek son derece yanıltıcıdır. Çünkü o zaman ki borçlu sayısı ile bugünkü borçlu sayısı ve borçlunun kimliği çok farklı.

Türkiye'deki dolar talebinin artması ABD'nin şirketlerinin Türkiye'deki borsadaki ve başka yerlerdeki paralarını alıp götürmelerinden kaynaklanıyor. Gelirken düşük kur, yüksek faiz olarak gelirken bayram ediliyordu, giderken de ağıt yakılıyor. Halbuki bu sistem gelirken de götürür, giderken de götürür. Biz dedik ki bu iş o yüzden deli gömleğidir.

Bizim bu duruma düşmemizin sebebi düşük kur, yüksek faiz modelidir. Yüksek faiz aslında, geçici dönemler için uygulanması gerekirken, Türkiye 2001'den 2008'e kadar dünyada en yüksek faizi ödeyen ülke oldu.

Türkiye bu sürece 7 Eylül 1946'da girdi. 7 Eylül 1946'ya kadar Türkiye'nin ihracatı ithalatından hep daha fazlaydı. Bunların hiçbirisi tesadüf değil. Mustafa Kemal'in ölümünden sonra Türkiye'de yanlış politikalarla, açık bütçe politikalarıyla, üretim ve tüketim arasındaki dengesizlik nedeniyle, "bugün ye gelecek nesiller ödesin" anlayışının bir sonucu olarak, bugünlere geldi.

Türkiye böyle bir tüketimi hak edemez. Vergi mükellefi sayısı 3.5 milyon, otomobil sayısı 30 milyon.

Enflasyon bizim gibi ülkelerde bir sermayedir. Bizim ülkemizde sermaye kıtlığı var. O zaman enflasyon ile bir sermaye yaratırsınız.

Türkiye şekilde disiplinli bir enflasyon ortamına girmek durumundadır.

Sonuç olarak, enflasyonist bir politika uygulamasına geçmek durumundayız.

Türkiye artık düşük kur, yüksek faiz modelinden vazgeçmiştir. Ama 7 yıllık çok ağır bir fatura ödemiştir. Bu 7 yıllık faturanın yüz milyarlarca dolarla ifade edilebileceğini söylüyorum. Daha da ağır olacak, bunun yansımaları da var.

Biraz önce de dedim ya, "kriz hem tehlike, hem de fırsat olur." Fırsat oldu, ne oldu? Bu fırsat yüksek kur, düşük faiz olayına dönüştü.

Bu kriz daha başlamadı. Başlaması halinde bir kere mevcut çalışanlar büyük ölçüde işlerini kaybedecekler. Bazı sektörlerde devam edebilirler ama büyük ölçüde bir kayıp söz konusu. İnsanlar bir anlamda diyet ekonomisine geçecekler. Eski tüketim alışkanlıklarından vazgeçmek zorunda kalacaklar. Çünkü gelirleri yok, işsiz kaldıkları zaman borçlarını ödeyemeyecekler. Bu da ekonomiye yeni bir sıkıntı getirecek. Önemli olan bu enflasyonist politikalarla istihdamı özendirmek.

Kayıt dışı ekonomi de iflas etti. Ve bu bir yeniden yapılanmayı gerektiriyor. Türkiye de bu yeniden yapılanma sürecine girmiş durumda. Bu da bir fırsattır, toplumsal barışı sağlamak ve sürdürülebilmek için yeniden yapılanma projesini devreye sokmamız lazım.

Ben diyorum ki sadaka vermek yerine çiftçiye gübre verin, üretime katkı sağlayın. İşi olmayana iş sağlayın. Bu sadakaları birleştiren çok büyük bir fon olur. Milyonlarca insana iş bulabilirsiniz.